

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำ ความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นายฤกษ์ชัย พลศรี*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาโรงเรียน ให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อประเมินผลการพัฒนาโรงเรียน เป้าหมายของการพัฒนา ได้แก่ นักเรียน ครู และบุคลากรและการบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดโรงเรียนบ้านโนนสว่าง จำนวน 353 คน ประจำปีการศึกษา 2551 โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัย พบว่า

1. การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจครั้งนี้เป็นแผนพัฒนาจำนวน 3 ด้าน 3 โครงการ 13 กิจกรรม ได้แก่

1.1 โครงการพัฒนาครู และบุคลากรประกอบด้วย 6 กิจกรรมได้แก่ 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) การศึกษาดูงาน 3) กิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบการสร้างคนดีเหนือสิ่งอื่นใด 4) กิจกรรมแบบอย่าง 5) การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาลูกเสือเนตรนารี และ 6) กิจกรรมประชุมทบทวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ-เนตรนารี

1.2 โครงการพัฒนานักเรียนประกอบด้วย 4 กิจกรรมได้แก่ 1) กิจกรรมการสอดแทรกและบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงในหลักสูตรและการสอน 2) กิจกรรมการสอดแทรก และบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) กิจกรรมการสอดแทรกและบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี 4) กิจกรรมจัดนิทรรศการแสดงวิถีชีวิตและคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 โครงการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาประกอบด้วย 3 กิจกรรมได้แก่ 1) กิจกรรมการวางแผนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา 2) กิจกรรมทางวิชาการ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเนื้อหาและหลักสูตรที่มีการสอดแทรก และบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่กำหนดไว้ 3) กิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2. ผลการประเมินการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามลักษณะองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้

* ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหนองสะโน

2.1 ผลการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างน่าพอใจ

2.2 ผลการพัฒนานักเรียน พบว่า นักเรียนเป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อยปฏิบัติอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนทุกคนหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด ไม่ก่อปัญหาการทะเลาะวิวาท และมีคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างน่าพอใจ

2.3 ผลการพัฒนาด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนนำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการ และประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการ งานบุคลากร งานการเงิน งานบริหารทั่วไปและความสัมพันธ์กับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าพอใจ

Abstract

The purposes of this research were to examine the development of school to be moral leading knowledge institution based on the sufficiency economic principle and to evaluate the practical implementation of this principle the primary factors examined pertaining to school development were the students, faculty school personnel, and school administration practices. This study was conducted by means of Participatory action research at Baan Non Sawang School with 353 students in the first term of 2551 academic year.

The results of research were as follows:

1. The examination of the school development as a moral leading knowledge institution based on sufficiency economic principle was threefold, comprised of three project areas and thirteen activities:

1.1 Teacher and personnel development project comprised of six activities :) conducting workshop, 2)visitation and study tour, 3)teaching and learning activities by cultivating good citizenship, 4)conducting modeling activities, 5)scouting development activities meetings, and 6)conducting meetings to review and evaluate the scouting

Development activities

1.2 student development comprised of four activities: 1)conducting activities to integrate the sufficiency economic principle as part of the curriculum and instruction , 2) organizing intervened activities and the sufficiency economic principle in student's nurturing system, 3) organizing intervened activities and the sufficiency economic principle integrated into student development and scouting activities , and 4) organizing the events to showcase the sufficiency economic principle in everyday life.

1.3 School management development project comprised of three activities: 1)conducting meetings to plan the introduction of sufficiency economic principle into school curriculum and

daily practicum, 2) professional development activities based on specified sufficiency economic principle, and 3) implementing project targeting the relationship between school and surrounding community

2. The results of evaluation of school development as amoral institution based on sufficiency economic principle revealed as follow:

2.1 The teacher and personnel development were found that they were good exemplary personnel who earned knowledge, abilities, and understanding the implementation of sufficiency economic principle in teaching and learning activities.

2.2 The student development indicated that they showed remarkable progress on behavior and discipline, as well as dressing and versall attitude towards their peers. showing predisposition towards moral decisions based on a sound understanding of sufficiency economic principle

2.3 school management indicated that the school could be able to apply the sufficiency economic principle and successfully integrated in the aspects of academic, finance, and general administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตชาติไทยเราก่อนที่จะมีการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สถาบันที่เป็นแหล่งการศึกษาในการให้การอบรมบ่มนิสัย มีความรู้คุณธรรมคือวัดในพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการประถมศึกษา พ.ศ.2464 ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายทางการศึกษาระดับแรกของประเทศไทย ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังผลให้การจัดการศึกษาของประเทศเป็นบริการสาธารณะ ที่รัฐพึงจัดให้ประชาชนในวัยเรียนได้ศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และไม่เก็บค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน ในขณะที่วงการศึกษาในระดับต่าง ๆ ได้นำหลักแนวคิด และทฤษฎีการศึกษาตะวันตกมาเป็นฐานในการจัดการศึกษาของประเทศในลักษณะคัดลอก (Copy) ไม่มีการปรับปรุง ประยุกต์ และบูรณาการคุณธรรมจริยธรรม วิถีชีวิต และความเป็นเอกลักษณ์ไทยไว้มากเท่าที่ควรจะเป็น (สมาน อัสวภูมิ 2550 : 15-37) อนึ่งในการจัดการศึกษาในอดีตให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้โดยความร่วมมือจากสถาบันครอบครัว วัด และชุมชน ซึ่งจะถ่ายทอดความรู้ ค่านิยมและวิถีชีวิต สืบทอดภูมิปัญญาจากคนรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่ไปสู่บุตรหลาน ไกล่ลี้ติดกับสถาบันทางศาสนาพระสงฆ์ ในพุทธศาสนา จึงค่อนข้างมีบทบาทและอิทธิพลต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียนเด็ก และเยาวชน กล่าวโดยภาพรวมแล้วโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาในอดีตค่อนข้างเคร่งครัด และเอาจริงเอาจังกับระบบคุณธรรมเป็นอย่างมาก เด็กและเยาวชนนักเรียน นิสิตนักศึกษาในอดีตจึงเป็นผู้มีคุณภาพ มีคุณธรรม และสร้างประโยชน์ต่อสังคมได้เป็นอย่างดี (ธีระ รุญเจริญ 2550 ; เกษม วัฒนชัย 2550 : 14-17 ; พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต 2543) ปัจจุบันเป็นยุคแห่งเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมหรือแบบนายทุนนิยม มีการแข่งขันในแทบทุกด้าน ประเทศที่มีศักยภาพด้านเทคโนโลยี และอุตสาหกรรมจึงเร่งผลิตสินค้าออกมาเป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีการวางแผนกลยุทธ์ สร้างแรงจูงใจลูกค้า มีการประชาสัมพันธ์ และโฆษณาอย่างหลากหลาย เพื่อสามารถ

ครอบคลุมด้านการตลาดที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญที่สุด คือ กลุ่มเยาวชน ซึ่งกลุ่มเยาวชนดังกล่าวในปัจจุบันมีความต้องการสูงมาก กล่าวคือ อยากได้ อยากมี อยากเป็น สนใจ และต้องการในวัตถุ (วัตถุนิยม) บางครั้งอาจนำมาซึ่งอันตราย และความวิตกกังวลต่อสังคม บางคนยากจนขาดเงินทองยังไม่มีรายได้เป็นของตัวเอง จะทำให้เขาเหล่านั้นเกิดความเครียด จึงหาออกไม่ได้ ในที่สุดก็จะหันไปพึ่งสุรายาเสพติดคบเพื่อนเถร บางคนยอมทำความผิดกฎหมายบ้านเมือง ขยายยาบ้า บางคนยอมแม้กระทั่งขายตัว เพื่อจะได้เงินมาบำบัดความต้องการของตัวเองในที่สุดสังคมไทยเราก็อาจจะเกิดวิกฤติและเสื่อมลงอย่างน่าวิตกกังวล สาเหตุของปัญหาดังกล่าวคือ ความอยาก (กิเลส) หรือความต้องการที่ไม่มีขอบเขตดังนั้น สังคมไทยเราโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษาทุกระดับจึงจำเป็นต้องตระหนักและเห็นความจำเป็นเร่งด่วน โดยการแสวงหาวิธีการลดภาวะความเข้มข้นของปัญหาดังกล่าวให้ลดลง คือ ลดความอยากหรือความต้องการลงมาให้อยู่ในระดับปกติอยู่ในทางสายกลางดำเนินชีวิตเป็นไปตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ซึ่งถือว่าเป็นทางออกที่ดีที่สุดของสังคมไทยในยุคสมัยปัจจุบัน (เกษม วัฒนชัย 2550 : 1-8) และทุกโรงเรียนจะต้องร่วมมือกันลดความต้องการของเยาวชนให้เป็นผู้รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ฝึกหัดนิสัยการประหยัด รู้จักประมาณตน ควบคุมมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ขยันอดทน มีความเพียรพยายาม มีสติปัญญา มีความรอบรู้ รอบคอบและมีคุณธรรม โดยคุณธรรมดังกล่าวจะต้องผ่านการฝึกหัดตั้งแต่ระดับก่อนประถมหรือประถมศึกษาเพื่อให้เป็นนิสัยติดตัวเด็กจากสถาบันครอบครัวจนถึงวัยเข้าเรียนในโรงเรียนหรือสถานศึกษา ระดับสูงต่อไป

คำถามการวิจัย

1. การพัฒนาลักษณะของความเป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีขั้นตอนการพัฒนาดำเนินการเป็นอย่างไร
2. ผลการดำเนินการวิจัย จะช่วยในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโรงเรียนบ้านโนนสว่าง ตำบลโนนค้อ อำเภอบุณฑริก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อประเมินผลการพัฒนาโรงเรียนบ้านโนนสว่าง ตำบลโนนค้อ อำเภอบุณฑริก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ด้านการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กร แห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

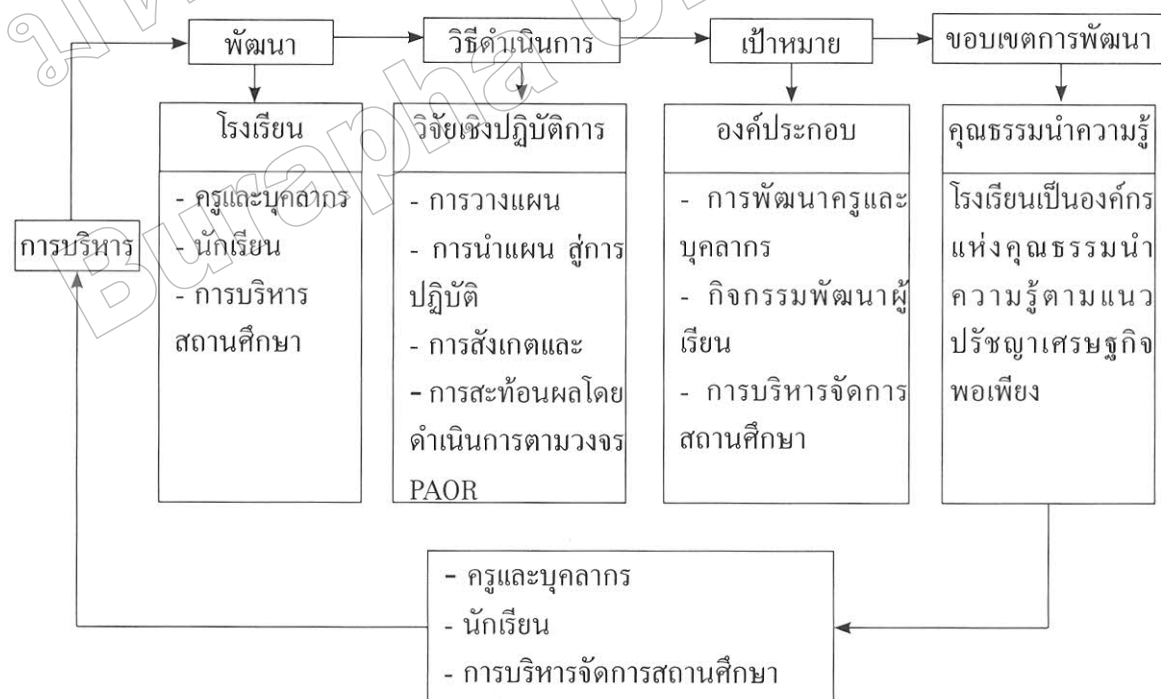
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนบ้านโนนสว่าง ตำบลโนนค้อ อำเภอบุณฑริก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 สถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาและองค์กรอื่น ดังนี้

1. เพื่อแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และมีความเสี่ยงสำหรับนักเรียน โรงเรียนบ้านโนนสว่าง ได้แก่ ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันระหว่างนักเรียนในชุมชนกับชุมชนอื่น ปัญหาการหลบหนีการเรียน ปัญหาการออกกลางคัน การแต่งกายไม่เหมาะสมของนักเรียน ชู้สาว การเสพสิ่งเสพติดให้โทษ และการสมรสในระหว่างวัยเรียน
2. เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการนำหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้
3. นำวิธีการ กระบวนการ และผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา และองค์กรอื่นที่มีลักษณะและสภาพบริบทคล้ายคลึงกันเพื่อแก้ไขปัญหา ป้องกันปัญหาและพัฒนา องค์กรให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะสอดคล้องกับกาลสมัย และแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชสวปี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการ และปรับปรุงจากการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 1-8) การพัฒนาคุณภาพนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ ชีระ รุญเจริญ (2550) คุณธรรม นำความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ เกษม วัฒนชัย (2550) และคุณธรรมนำความรู้รูปแบบ การเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ของ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2550 : 27)

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย

การเตรียมการก่อนดำเนินการวิจัย

การเลือกพื้นที่การวิจัย

การเลือกพื้นที่วิจัยได้เลือกโรงเรียนบ้านโนนสว่าง ตำบลโนนค้อ อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษา 3 ระดับตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ตั้งอยู่ในเขตหมู่บ้านอาสาเพื่อพัฒนาและป้องกันตนเอง (หมู่บ้าน อพป.) เป็นโรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 353 คน) จากการศึกษารายงานการประเมินตนเอง (SAR) และการสัมภาษณ์ผู้นำ (กำนัน) ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนแห่งนี้พบว่า นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้น ม.1-3) อยู่ในช่วงวัยรุ่น มีปัญหาวิกฤตทางด้านคุณธรรม กล่าวคือ มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทางด้านการแต่งกายส่อไปในทางล่อแหลม ยั่วยุให้เกิดปัญหาทางเพศ มั่วสุม ลักลอบสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ชอบก่อปัญหาการทะเลาะวิวาทกับวัยรุ่น จากชุมชนอื่นอยู่เนื่อง ๆ ขับขี้รดจกัรยานยนต์ หวาดเสียว ก่อวุ่นวุ่นเวลาค่ำคืน มีปัญหาทางด้านการเรียนออกกลางคัน เนื่องจากมีปัญหาหู้สาว แต่งงานในวัยเรียน หมกมุ่นหลงใหลตามแฟชั่น อยากได้ อยากมี อยากเป็น ไม่รู้จักและตระหนักในฐานะความเป็นอยู่ของตัวเอง ไม่รู้จักประหยัดและประมาณตนเอง ไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ขาดเหตุผล และความเพียรพยายาม ชอบความสะดวกสบายมากกว่าความรับผิดชอบในหน้าที่ จากการศึกษาข้อมูล เหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวสอดคล้องกับเกณฑ์การคัดเลือกที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ คือ โรงเรียนที่มีนักเรียนประสบปัญหาวิกฤตด้านคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกโรงเรียนบ้านโนนสว่าง ตำบลโนนค้อ อำเภอบุณฑริก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เป็นพื้นที่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ผู้ช่วยวิจัย

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ช่วยวิจัยจากบุคลากรในสังกัดกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายหนองสะโน โนนค้อ ที่อยู่ใกล้พื้นที่วิจัย ซึ่งเป็นผู้มีคุณสมบัติและมีความสนใจยินดีเป็นผู้ช่วยวิจัย ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีสนใจและยินดีให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน กับผู้วิจัย 2) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหรือกำลังศึกษาระดับปริญญาโท และ 3) เป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำวิจัยในชั้นเรียน และมีประสบการณ์ในการสอน และผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ช่วยวิจัยตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว จำนวน 3 คนดังนี้ คือ

1. นายสกลไกร ใจภพ ผู้ช่วยผู้ตรวจการลูกเสือ สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ
2. นายฉะพล บุญเจือ ทรงคุณวุฒิลูกเสือ สำนักงานคณะกรรมการลูกเสือจังหวัดอุบลราชธานี
3. นางสาวเขาวริดา ผลทวี ดำรงตำแหน่ง ครู คศ.1 โรงเรียนบ้านโนนสว่าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

บทบาทผู้ช่วยวิจัย

ผู้ช่วยวิจัยเป็นกลุ่มบุคคลที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ และพร้อมที่จะร่วมปฏิบัติ การวิจัยกับผู้วิจัยตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและช่วยเหลืออื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

การวิเคราะห์สถานการณ์ของพื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียนบ้านโนนสว่าง ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัย เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสำหรับเป็นข้อมูลและสารสนเทศในการออกแบบ และวางแผนพัฒนาแก้ปัญหาผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบ ถูกต้องตามสภาพปัจจุบันปัญหา และความจำเป็นต้องการในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนา ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ กลุ่มข้าราชการครูบุคลากรทางการศึกษา นักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการบริหารจัดการและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนศึกษาจากกลุ่มบุคคลดังกล่าว เพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คัดเลือกโดยใช้วิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติแบ่งออกเป็น

1. ผู้บริหารโรงเรียน คือ ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการโรงเรียน บ้านโนนสว่าง ตำบลโนนค้อ อำเภอบุณฑริก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 5 รวม 2 คน
2. ข้าราชการครูสายปฏิบัติการสอน ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านโนนสว่าง จำนวน 15 คน (ทุกคน)
3. นักเรียน ได้แก่ นักเรียนตั้งแต่ระดับช่วงชั้นที่ 2 คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5- 6 และระดับช่วงชั้นที่ 3 คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 รวมจำนวน 10 คน
4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านโนนสว่าง จำนวน 9 คน

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ และได้ข้อมูลที่ถูกต้องน่าเชื่อถือ ไม่ลำเอียง ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การคัดเลือก “ผู้ให้ข้อมูลหลัก” ดังนี้

1. เป็นผู้ยินดีให้ความร่วมมือกับคณะผู้วิจัย
2. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์สอนหรือเคยปฏิบัติงานในโรงเรียนบ้านโนนสว่าง
3. เป็นผู้ที่มีเหตุผล มีความน่าเชื่อถือ และสนใจการศึกษา

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ 4 วิธี

1. การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติ และภูมิหลังของโรงเรียน จำนวนครู และจำนวนนักเรียน โดยศึกษารวบรวมจากสมุดหมายเหตุรายวัน รายงานการศึกษาประจำปี รายงานการประเมินตนเอง (SAR) การศึกษา แผนปฏิบัติการทะเบียนข้าราชการครูและทะเบียนนักเรียน เป็นต้น

2. การสังเกตและการจดบันทึก (Observation and Field Note) โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตร่วมกับผู้ช่วยวิจัย เพื่อสังเกตปรากฏการณ์ (Phenomena) ที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน อย่างละเอียดรอบคอบ โดยมุ่งศึกษา 2 ประเด็น คือ

2.1 ศึกษาพฤติกรรมซึ่งเป็นวิถีชีวิตของข้าราชการครูและนักเรียน โดยการสังเกต จดบันทึก จากกิจกรรมพื้นฐานประจำวัน เช่น การเดินมาโรงเรียน การทำความสะอาดพากรูเวอร์หน้าโรงเรียน การทำความสะอาดกิจกรรม หน้าเสาธง การรับประทานอาหารกลางวัน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การแต่งกาย เป็นต้น

2.2 ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมในการดำเนินชีวิตความจำเป็นพื้นฐาน เช่น การอุปโภค และบริโภค หลักปัจจัยสี่ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคและเครื่องแต่งกาย และการใช้จ่ายทรัพย์สินประจำวันและประจำเดือน เป็นต้น

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ฐานคิด และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งศึกษา 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 2) เงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2 ประการคือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม

4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ค่านิยม การใช้จ่าย การบริโภค เครื่องอุปโภคและบริโภค เป็นปัจจัยสี่ เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้วิจัยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย โดยผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบในการสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่ในการจดบันทึกการสัมภาษณ์ การสังเกต เตรียมอุปกรณ์ การสังเกต และอำนวยความสะดวกทั่วไป เป็นต้น

2. เครื่องบันทึกเสียงระบบดิจิทัล (Digital) สำหรับนำไปบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เป็นต้น

3. กล้องถ่ายภาพนิ่งและกล้องถ่ายภาพวิดีโอดิจิทัล (VDO. Digital) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภาพนิ่งและการเคลื่อนไหว

4. แบบสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตทั้งแบบไม่เป็นทางการและแบบเป็นทางการ ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในการสังเกตพฤติกรรมประจำวันและกิจกรรมวิถีชีวิตทั่วไป

5. แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการศึกษาโดยใช้แนวคำถาม (Interview Guideline) ใช้สำหรับสัมภาษณ์ถึงภูมิหลัง ความรู้ความคิดเห็น ความเชื่อ และประสบการณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก

6. แนวคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Guideline) ใช้สำหรับสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ค่านิยม การใช้จ่าย เครื่องอุปโภคบริโภค เป็นต้น

การสร้างเครื่องมือ

เพื่อให้ได้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนและการพัฒนาเครื่องมือของ เสนอ กริมจิตรพ่อง (2545 : 50-51) ชีรวุฒิ เอกกุล (2545 : 35-44) และบุปผา ศิริรัมย์ (2550) ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์วัตถุประสงค์ และคำถามในการวิจัยเพื่อนำไปตั้งประเด็นสำคัญของคำถาม

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จากเอกสาร ตำรา และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นที่ 3 กำหนดประเด็นหลักและประเด็นย่อยของคำถาม ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นที่ 4 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม และกำหนดรูปแบบของเครื่องมือประเภทนั้นๆ

ขั้นที่ 5 กำหนดข้อคำถามในแต่ละประเด็นให้เหมาะสม และจะต้องสัมพันธ์สอดคล้องกับประเด็นสำคัญแต่ละประเด็น

ขั้นที่ 6 สร้างข้อคำถามและเรียงลำดับของข้อคำถาม

ขั้นที่ 7 ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถาม การใช้คำให้ถูกต้อง กะทัดรัด ชัดเจน ตรงกับประเด็นเนื้อหาโครงสร้าง และวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามแต่ละประเภท

ขั้นที่ 8 จัดทำจดหมายนำและคำชี้แจงลงในแบบสอบถามและเครื่องมือประเภทต่าง ๆ

ขั้นที่ 9 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity)

ขั้นที่ 10 ปรับปรุง แก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ จัดพิมพ์ทำเป็นฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

เพื่อให้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาใช้เป็นเครื่องมือที่ดี และมีคุณภาพครอบคลุมและตรงประเด็นโครงสร้างเนื้อหาสาระมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยมีกระบวนการในการตรวจสอบเครื่องมือโดย ทำหนังสือขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อขอแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากหน่วยงานทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 5 ท่าน ดังนี้

1. การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่

1.1 รองศาสตราจารย์ ดร.อัสวฤทธิ์ อุทัยรัตน์ กรรมการบริหารหลักสูตร ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1.2 รองศาสตราจารย์ ดร.ชวนชัย เชื้อสาธุชน ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและประเมินผล มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1.3 รองศาสตราจารย์ ดร.เสถียร บุระชัย รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนอ ภิรมจิตร์พ่อง ประธานสาขาวิจัย และประเมินผล มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1.5 อาจารย์ ดร.อมรรัตน์ พันธังาม รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2. นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากคณะผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน มาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

3. ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของผลการวิจัยโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนบ้านโนนสว่างให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) พบว่า มีขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การดำเนินการก่อนการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหา และเลือกโรงเรียนบ้านโนนสว่าง ตำบลโนนค้อ อำเภอบุณฑริก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เป็นพื้นที่การวิจัย เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่มีสภาพปัญหาสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ และความสนใจของผู้วิจัย ซึ่งมีสภาพบริบทที่เหมาะสมต่อการวิจัยและพัฒนา และในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้เลือกผู้ช่วยวิจัย จำนวน 3 คน สำหรับให้การช่วยเหลือสนับสนุนในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและช่วยเหลืออื่นๆ ตามที่ผู้วิจัยมอบหมาย

2. การศึกษา และการวิเคราะห์สถานการณ์สถานศึกษา โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษากิจกรรมสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน โดยใช้วิธีการ 4 วิธี ได้แก่ 1) การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) 2) การสังเกตและการจดบันทึก (Observation and Field Note) 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และสารสนเทศสำหรับใช้ประกอบในการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนที่สอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาครู และบุคลากร นักเรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นลักษณะโครงการและกิจกรรมที่หลากหลาย

3. การจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) แผนปฏิบัติการครั้งนี้ประกอบด้วย จำนวน 3 โครงการ 13 กิจกรรม ดังนี้

3.1 โครงการด้านการพัฒนาครู และบุคลากรประกอบด้วย 6 กิจกรรมได้ 1) กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) กิจกรรมการศึกษาดูงาน 3) กิจกรรมการเรียนการสอนแบบการสร้างคนดีเหนือสิ่งอื่นใด 4) กิจกรรมแบบอย่าง 5) กิจกรรมเชิงปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนลูกเสือ-เนตรนารี 6) กิจกรรมการประชุมพบทวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ-เนตรนารี

3.2 โครงการด้านการพัฒนานักเรียน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการสอดแทรก และบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงในหลักสูตรสถานศึกษาและการสอน 2) กิจกรรมสอดแทรก และบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) กิจกรรมการสอดแทรก และบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนวิชาลูกเสือ-เนตรนารี 4) กิจกรรมจัดนิทรรศการแสดงวิถีชีวิตและคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 โครงการด้านการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการวางแผนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา 2) กิจกรรมทางวิชาการ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่ได้รับการสอดแทรก และบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงขึ้น 3) กิจกรรมความสัมพันธ์กับชุมชนและการพัฒนาสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ให้เหมาะสมและเอื้อต่อการดำเนินการ

4. การนำแผนสู่การปฏิบัติการ (Act) ในการนำแผนสู่การปฏิบัติใช้กระบวนการ ตามวงจรปฏิบัติการของ Kemmis and Mc Taggart (1996) 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน (Plan) 2) การปฏิบัติตามแผน (Act) 3) การสังเกตและการประเมินผล (Observe) และ 4) การสะท้อนผล (Reflect) โดยดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 2 วงรอบ รวมระยะเวลาดำเนินการ 8 เดือน

5. การประเมินผลการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ กำหนด การประเมินผลเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเวลาก่อนดำเนินการวิจัย 2) ระยะเวลาระหว่างดำเนินการวิจัย และ 3) ระยะเวลาหลังดำเนินการวิจัย โดยใช้วิธีประเมินผล 2 วิธี คือ 1) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และ 2) การประชุมลงความคิดเห็น (Consensus) จากการประเมินผลสรุปผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรม นำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.1 ผลการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังนี้ ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ตามหลักสูตรและบรรลुวัตถุประสงค์ตามเนื้อหาสาระ การเรียนรู้ ทุกสาระที่มีการสอดแทรกและบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณธรรม นำความรู้ลงใน การเรียนการสอนทุกครั้ง และทุกช่วงชั้นการเรียนรู้

5.2 ผลการพัฒนานักเรียน ดังนี้ นักเรียนเป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อย ปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนทุกคนหลีกเลี่ยงสิ่งเสียดสี ไม่ก่อปัญหาการทะเลาะวิวาท เป็นผู้มีเหตุผล มีความพอประมาณในการดำเนินชีวิต มีสติปัญญารอบคอบ และมีคุณธรรมนำความรู้

5.3 ผลการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษา ดังนี้ โรงเรียนมีความพร้อมในการบริหารจัดการสถานศึกษา ใช้แผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารทั่วไป และความสัมพันธ์กับชุมชน โดยโรงเรียนสามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ บรรลุผลตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพ

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นที่มีความสำคัญของการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ความสำคัญ และความจำเป็นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เนื่องจากโรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดและให้บริการทางการศึกษา เพื่อพัฒนานักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบให้มีความรู้คุณธรรม สามารถพัฒนาตนให้เต็มตามศักยภาพในฐานะที่โรงเรียนเป็นแหล่งหรือเป้าหลอมสำคัญในการผลิตคนที่มีคุณภาพออกไปสู่สังคมในอนาคต จึงมีความจำเป็น ต้องมีความพร้อม ทั้งคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบหนึ่งที่มีผู้นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรอย่างหลากหลายและได้รับการยอมรับสูงจากผู้นำนองค์กร และผู้บริหารระดับสูง ซึ่งผลการดำเนินการสอดคล้องกับคำกล่าวของ แนวคิดของ Williams (2000 : 608-609) Tosi and Carrol (1982 : 456) และสมาน อัสวภูมิ (2549 : 358-359) ว่าการสร้างแนวทางการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผล ที่ดีนั้นต้องเริ่มจากการวางแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และบริบท อีกทั้งต้องมีการประชุมชี้แจง เพื่อทำความเข้าใจแก่บุคลากรในองค์กรนั้น ๆ เพื่อให้ทุกคนมีความรู้ ความตระหนัก และมีความรับผิดชอบ ในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรเป็นพลังที่สำคัญ และร่วมมือพัฒนาเปลี่ยนแปลงองค์กรโดยใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาดังที่ Dessler (1999 : 96) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของการดำเนินการวางแผนไว้ 4 ประการ คือ 1) การวางแผนเป็นตัวกำหนดทิศทางขององค์กร 2) การวางแผนทำให้ลดการตัดสินใจแบบแก้ปัญหาตามวันได้ 3) การวางแผนทำให้ทราบถึงโอกาสลดปัญหาความเสี่ยง ทำให้องค์กรมีโอกาสที่ดีกว่า 4) การวางแผนทำให้การกำกับ ติดตามประเมินผลมีความสะดวกชัดเจนในการดำเนินงาน และสามารถคาดหวังความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรได้

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรม นำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น อภิชัย พันธเสน (2549 : 114) ได้กล่าวถึงความพยายามในการประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับใดก็ตาม ควรกระทำอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับโรงเรียนหรือสถานศึกษาทั่วไปว่า การพัฒนานั้นต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ ความเข้าใจของครูและบุคลากรเกี่ยวกับเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อน เนื่องจากครูเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญยิ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดให้มีโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ก่อนโครงการและกิจกรรมอื่นๆ ขึ้น และขณะเดียวเจ้าพระคุณ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต 2547 : 186-240) อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2550 : 23-29) และประเวศ วะสี (2548 : 20) ได้กล่าวถึง การสร้างคุณธรรมนำความรู้ในโรงเรียนที่สอดคล้องกันว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดี 3 ประการคือ 1) โรงเรียนต้องมีครูที่ดี มีคุณลักษณะสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านวิชาความรู้ ความประพฤติที่เหมาะสม เป็นแบบอย่างแก่นักเรียนชุมชนและผู้ปกครอง 2) ครูต้องมีวิธีการสอนที่ดี และ 3) โรงเรียนต้องมีสิ่งแวดล้อมที่ดีทั้งภายในและภายนอก มีบรรยากาศเอื้อต่อการปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรม ประพฤติสิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ชีวิตตามทางสายกลาง มีความพอเพียง รอบรู้ รอบคอบ ซื่อสัตย์ สุจริต มีความเพียรพยายาม มีเหตุผล รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ดังที่เกษม วัฒนชัย (2550 : 5-9) ได้กล่าวไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธิดา โมสิกรัตน์ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่า วิธีการสอนที่เหมาะสมกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้นแบบคุณธรรมจริยธรรม คือ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกันตามขั้นตอนของการเรียนร่วมมือแบบสแตด (STAD)

3. ประเด็นด้านระยะเวลาในการดำเนินการ และความยั่งยืนสำหรับระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาดำเนินการทั้งสิ้นรวม 8 เดือน คือเริ่มดำเนินการระหว่าง

เดือนพฤษภาคม-ธันวาคม 2551 ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ระยะเวลาที่ดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องและเป็นไปตามกำหนดเวลาของกระทรวงศึกษา ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2550 โดย ฯพณฯ องคมนตรีศาสตราจารย์นายแพทย์เกษม วัฒนชัย และ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เป็นที่ปรึกษาได้กำหนดเวลาดำเนินการไว้ 3 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 เดือนตุลาคม-ธันวาคม 2549 คือ “ร่วมกันคิดทำความเข้าใจให้ตรงกัน” ระยะที่ 2 เดือนมกราคม-เมษายน 2550 คือ “ร่วมวางแผน-แบ่งงานกันทำ” และระยะที่ 3 เดือนพฤษภาคม-กันยายน 2550 คือ “ร่วมกัน-เผยแพร่-เห็นผล” ซึ่งจากระยะเวลาเป็นห่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและได้เลือกพื้นที่การวิจัยโดยเริ่มศึกษาสถานภาพ และวิเคราะห์ปัญหาของสถานศึกษาโดย สุนัย เศรษฐบุญสร้าง (2550 : 28-37) ได้เสนอหลักการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้ 1) ให้ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวาระสำคัญแห่งชาติ สำหรับการแก้ปัญหาวิกฤติทั้งปวง 2) ให้กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานระดับต่างๆ กำหนดนโยบาย และวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ให้หน่วยงานระดับปฏิบัติ เช่น โรงเรียน วิทยาลัย หรือหน่วยงานการศึกษาอื่นๆ นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอดแทรกและบูรณาการลงในหลักสูตรระดับสถานศึกษา สอดแทรกและบูรณาการลงในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทุกสาระทุกช่วงชั้นการเรียนรู้ จากห่วงระยะเวลาดำเนินการดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำโครงการและกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนสู่การปฏิบัติ 3 โครงการ 13 กิจกรรมแล้วส่งผลให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน อย่างชัดเจนแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่เหมาะสมของวัยรุ่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งสไมล์ สุนทรโยธา (2538 : บทคัดย่อ) และสุพรรณค์ ถิ่นตะบุตร (2550 : บทคัดย่อ) เกี่ยวกับประยุกต์ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงลงในภาคธุรกิจโดยการศึกษากการสร้างความสมดุล และยั่งยืนแก่สังคมและองค์กรธุรกิจ ขณะเดียวกัน วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และชายเกียรติ ชูศักดิ์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบ่มเพาะความเป็นผู้ประกอบการของนิสิตตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ระยะเวลาดำเนินการ ตามโครงการเพราะความเป็นผู้ประกอบการของนิสิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง รวมระยะเวลา 9 เดือน ส่งผลให้นิสิตโครงการมีความมุ่งมั่น ซื่อสัตย์ อดทน มีความเป็นผู้นำ มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างดี ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวสอดคล้องกับระยะเวลาวิจัยเชิงปฏิบัติการของผู้วิจัย ดังนั้นจึงมีความเชื่อมั่นว่า ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะส่งผลให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ขยัน หมั่นเพียร ในการเรียนดังผลการวิจัยของรัตนารักษ์ พลหา (2544 : บทคัดย่อ) เกี่ยวกับการศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัยในการเรียนโดยใช้ตัวแบบบุคคลจริงกับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนภูกระดึง จังหวัดเลย อนึ่งผู้วิจัย เห็นว่าถ้าหากมีเวลาเพียงพอ การวิจัยและการพัฒนาองค์กรใดๆ ที่จะเกิดประสิทธิภาพ และความยั่งยืนนั้นควรจะใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) มากกว่าสำหรับในการกำหนดแผนพัฒนาหรือแผนปฏิบัติการประจำปี และมีการนำสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และมีการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันปัญหา บริบท และระยะเวลาที่เหมาะสมแล้วก็จะส่งผลให้องค์กรนั้นๆ มีความเจริญก้าวหน้ามั่นคงอย่างยั่งยืน และดำเนินไปตามวงจรปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ ตามหลักการและวิธีการพัฒนาองค์กรของ Tata Mc Graw-Hill (1995 : 551)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการจัดทำโครงการ และกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพจำนวน 3

โครงการ 13 กิจกรรม ลงในแผนปฏิบัติการประจำปี 2551 ของโรงเรียนและได้นำสู่การปฏิบัติการตามวงจรปฏิบัติการ PAOR จำนวน 2 วงรอบ รวมระยะเวลา 8 เดือน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้หลักการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และขณะเดียวกันก็จัดให้มีการกำกับติดตามผลการดำเนินงาน และร่วมกันประเมินความสำเร็จอย่างเป็นระบบมีการปรับปรุงแก้ไข วิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการอยู่เสมอ ดังนั้น จากผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพียงครั้งนี้ จะเกิดผลการพัฒนาที่ยั่งยืนและนำสู่การปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องจนเป็นวัฒนธรรมองค์กรต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมนำความรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพียงครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาทั่วไป หน่วยงานและองค์กรอื่น สำหรับนำไปประยุกต์ใช้เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย ดังนี้

1.1 ผู้บังคับบัญชาสูงสุดขององค์กรนั้น ๆ จะต้องกำหนดเป็นนโยบาย เป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน ซึ่งการกำหนดนโยบายดังกล่าว จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ 1) ความครอบคลุม ครบถ้วนสมบูรณ์ มีความถูกต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นโดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศจากปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก เป็นสำคัญ 2) การร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ และบทบาทหน้าที่ขององค์กรให้ชัดเจนปฏิบัติได้ 3) การมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กร และ 4) เหตุผลและความจำเป็นที่จะนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

1.2 การนำนโยบายสู่การปฏิบัติจำเป็นต้อง 1) ใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) 2) ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการวิพากษ์ข้อเสนอแนะ และการประเมินนโยบายเพื่อจะได้นโยบายที่ดีที่สุด ทุกคนมีความพึงพอใจ 3) สมาชิกทุกคนในองค์กรจะต้องร่วมมือนำนโยบายสู่การปฏิบัติด้วยความเต็มใจ เต็มเวลา และเต็มความสามารถเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาองค์กร และ 4) เมื่อสิ้นปีการศึกษาหรือการดำเนินการสิ้นสุดลง ควรมีการประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อจะได้ทราบว่า การดำเนินงานบรรลุผลตามนโยบายมากน้อยเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคใดบ้างที่ควรแก้ไขและพัฒนาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้การศึกษาวิจัยได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง และกว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงลึกโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อจะได้นำแนวทางมาขยายผลการปฏิบัติให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อต่อยอดผลการดำเนินงานโรงเรียน โครงการแกนนำการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ให้มีแนวทางดำเนินการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีประสิทธิผล

2.4 ควรมีการติดตามและประเมินผลโรงเรียนหน่วยงาน หรือองค์กรที่เคยผ่านการดำเนินการปฏิบัติ การพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อติดตามผลประเมินความต่อเนื่อง และการพัฒนาความยั่งยืน ที่เกิดจากผลการปฏิบัติว่ามีสภาพความก้าวหน้าและยั่งยืนหรือไม่ อย่างไร

บรรณานุกรม

- เกษม วัฒนชัย. เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาท้องถิ่น. ร้อยเอ็ด: เอกสารประกอบการบรรยายงานครบรอบ 10 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 2550.
- ทวีป ศิริรัมย์. การวางแผนพัฒนาและการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ธิดา โมสิกรัตน์, ณัชชา มาลัย และสุพิมพ์ ศรีพันธ์ วรสกุล. การพัฒนาวิธีการสอนโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้นแบบคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา. (บทคัดย่อ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550.
- ธีรฤดี เอกะกุล. เอกสารประกอบการสอนวิชาการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2545.
- ธีระ รุญเจริญ. ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา. บริษัทแอล.ที.เพรส จำกัด. กรุงเทพฯ: 2550.
- บุปผา ศิริรัมย์. แนวคิดและปฏิบัติการสนามวิจัยเชิงคุณภาพ. (เอกสารอัดสำเนา), 2550.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม, 2543.
- รังสิมันต์ สุนทรไชย. ผลของตัวแบบที่มีพฤติกรรมการระเบียบวินัยในชั้นเรียนของนักเรียนวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- รัตนารักษ์ พลหา. ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยในการเรียนโดยใช้นุศลจริยให้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนภูกระดึงวิทยาคม อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.
- วุฒิชชาติ สุนทรสมัย, ชายเกียรติ ชูศักดิ์. การเพาะบ่มความรู้เป็นผู้ประกอบการของนิสิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง (บทคัดย่อ). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 2549. ใน: เอกสารการประชุมทางวิชาการ “เจาะประเด็นเศรษฐกิจพอเพียง องค์ความรู้จากงานวิจัย,” 2550. หน้า 66.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2550.
- สมาน อัสวภูมิ. การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ : แนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุบลราชธานี: หกจ. อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์, 2549.
- _____ เส้นทางสู่คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์, 2550.
- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. จิตวิทยาการจัดการองค์กร. กรุงเทพฯ: บั๊กแบงก์, 2539.

- สุขสรรค์ กันตะบุตร. การศึกษาการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ. (บทคัดย่อ). กลุ่มวิจัย
ภาวะผู้นำ. วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2548. ใน: เอกสารการประชุมทางวิชาการ
“เจาะประเด็นเศรษฐกิจพอเพียง : องค์ความรู้จากงานวิจัย,” 2550. หน้า 12.
- สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. *แนวทางปฏิบัติ 7 ขั้นตอนสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง*. มูลนิธิวิถีสุข. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.,
2550.
- เสนอ ภิรมจิตร์ผ่อง. *การสร้างเครื่องมือ*. อุบลราชธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,
2545.
- อภิชัย พันธเสน. *สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ : เศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย, 2549.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. *คุณธรรมนำความรู้ : รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้, 2550.
- Bull, Harry Clinton, Jr. “High Schools Administrator’ Perception Of Their comfort Levels
With The Law Safe School,” *ProQuest-Dissertation Abstracts*. DAI-A 59/03, p.669
Colorado ; University of Northern Colorado, 1998.
- Certo, S.C. *Modern management : Diversity, quality, ethics and the global environment*.
- Dessler, Gary. *Essentials of Management*. Upper Saddle River, Nj Prentice HaHs, 1999.
- Friesen-Ford, Cynthia Norine. “Survey Of Parental Attitude And Opinions Concerning Student
Discipline In Saskatchewan Elementary Schools,” *ProQuest-Dissertation Abstracts*.
MAI 35/03,p.642 Regina ; University of Regina, 1997.
- Gibson, J.L., Ivancevich, J.M., & Donnelly, J.H. (1987). *Organ-Behavior Structure Process*.
9th ed. USA : McGraw-Hill Companies, 1987.
- Tosi, Henry L.and Carrol, Stephen J.Management. nd 2ed. New York: John Wiley and Son.,
1982.
- Williams.R.L. *Essentials of total management*. New York: AMACOM, 2000.